

Globální problémy a rozvoj

Tato prezentace je určena výhradně pro studenty kurzu *Úvod do rozvojových studií MVZ178* na FSS MU. Jakékoliv nakládání s prezentací pro jiné než studijní účely v tomto kurzu je zakázáno.

Co jsou to globální problémy?

- Problémy ovlivňující každého jedince, neřešitelné na individuální či místní úrovni
- Hlavní problémy globálních problémů: jsou nesmírně komplexní, často velmi obtížné na pochopení, vyžadují expertní znalosti a spolupráci specialistů, často jsou neviditelné, dokud se neprojeví příliš výrazným způsobem
- Snaha o řešení „globálních problémů“ cca 100 let – vědomí si společných zájmů
- Přírodním počátkem globální události (např. výbuch sopky Krakatoa 1883)
- Od 70. let výrazný vzestup zájmu mezinárodního společenství
- Různé způsoby klasifikace a typologizace:
Např. ekonomické, společenské, enviromentální
Typologie J. F. Rischardse, bývalého viceprezidenta WB pro Evropu ((High Noon)

■ Jeníček – Foltýn (2003) člení globální problémy na tři hlavní oblasti:

- a) Přírodněsociální GP – vazby mezi lidmi a přírodou a jejich porušení
- b) Intersociální GP – problémy ve vztazích mezi společnostmi
- c) Antroposociální GP – pozice lidí ve společnosti

Globální problémy ovlivňující přírodu

S proměnou životního prostředí roste význam trvale udržitelného rozvoje

- Změna klimatu
- Úbytek pra(lesů) – deforestace
- Desertifikace a degradace země
- Znečišťování moří a úbytek ryb
- Nedostatek sladké vody
- Snižování biodiverzity

Globální problémy spojené se situací lidské populace

- Populační exploze
- Chudoba
- Urbanizace
- Potravinová bezpečnost
- Surovinová bezpečnost

Proměna životního prostředí, trvale udržitelný rozvoj a klimatické změny

- Úzká vazba rozvoje a společnosti na ekosystém, ve kterém funguje – chudí závisí na svém prostředí nejvíce, mají méně prostředků, jak ho pozitivně ovlivnit
- Velký zájem společnosti od 90. let – snaha o ochranu již dříve (ozón)
- Zemský summit OSN v Rio de Janeiro 1992 – Agenda 21, místní Agenda 21

- Koncept trvale udržitelného rozvoje – koncept triple bottom line
- Změna klimatu a zhoršování ovzduší
- Oteplování a zvyšování hladin moří
- Green Agenda vs. Brown Agenda

Deforestation a desertifikace

- Úbytek lesů a především deštných pralesů
- Okamžitá příčina – potřeba půdy a peněz
- Dlouhodobé příčiny – růst populace a hospodářský růst
- Eko-imperialismus
- Desertifikace – suché a polosuché oblasti obývají 2mld lidí – dochází k postupnému zhoršování kvality půdy
- Nejchudší v rozvojovém světě jsou přímo závislí na kvalitě půdy
- Příčiny – změny klimatu, nadměrné použití, deforestation, špatné zavlažování, znečištění
- Degradace půdy může vést k nedostatku vody, potravinovému nebezpečí, environmentální migraci a konfliktům o zdroje
- Obnova půdy je velmi náročná – v rozvojovém světě nejsou technologie ani finance
- Úmluva OSN o boji proti desertifikaci

Problémy s vodou

- Poškození ekosystémů oceánů a moří
- Nadměrný výlov ryb
- Vypouštění odpadů do pobřežních vod
- Nedostatek sladké vody – WB odhaduje, že cca 3mld lidí v 55 zemích budou mít akutní problémy s vodou do roku 2025 (dnes více než 1mld)
- Asie má třetinu zásob vody, ale 2/3 populace
- Možné konflikty o vodu a její distribuci
- Rozvojové země postrádají prostředky na získání vody alternativními zdroji nebo na její čištění

Demografická exploze

- Od začátku 19. století dochází ke stále rychlejšímu zvyšování počtu obyvatel
- Existuje vazba mezi růstem populace a globálními problémy
- Nejvyšší nárůst populace v rozvojových zemích
- Nárůst populace vytváří tlak na zdroje a zvyšuje náklady rozvojových zemí
- Roste potřeba zabezpečit životní potřeby pro více lidí

Chudoba

- Hlavní téma rozvoje v poslední dekádě
- Různá pojetí chudoby: klasicky příjmová, později jiné pojetí (Peter Townsend, Amartya Sen)
- Ekonomická dimenze – nedostatek hotovosti, nedostatek majetku, nízká produktivita, nízká schopnost spořit, nízký příjem, chronická nezaměstnanost
- Sociální dimenze – vyšší závislost, zranitelnost, pocity beznaděje, pasivita v jednání, odcizení se společností
- Konflikt mezi „growth for growth“ a „pro-poor growth“
- Boj proti chudobě:
  - a)Efektivní domácí politika
  - b)Zahraniční investice/pomoc/odpouštění dluhů

c) Mezinárodní obchod

- Redukce chudoby může být bržděna různými způsoby, např. konfliktem či špatnou rozvojovou politikou
- Velký význam hraje potřeba kapitálu – finančního, lidského, sociálního, institucionálního, přírodního, likvidního
- Mezinárodní cíle Milénia – redukce chudoby, dětské úmrtnosti a úmrtnosti matek, zajištění vzdělání, boje proti nemocem
- Potřeba pomoci mezinárodního společenství
- Motivace – solidární a pragmatická

Urbanizace

- Úzká souvislost s populační explozí a chudobou na venkově
- 1800 – 2 miliónová města, současnost – cca 300
- Typické rysy: přesun obyvatel do měst, vzestup menších a středních měst, megapole ve velkých ekonomikách
- Obrovský nárůst městské populace v rozvojových zemích
- Hlavní problém urbanizace – městský management: zajištění ubytování a přijatelného prostředí
- Katastrofické vize megapolí ze 70. let se zatím nenaplnily

Potravinová a surovinová bezpečnost

- Produkce potravin je na dostatečně vysoké úrovni
- Problémem je distribuce
- Rozvojové země často vyvážejí bez ohledu na vlastní potřeby
- První a druhá zelená revoluce v zemědělství
- Zdroje současné potravinové krize – počasí, rostoucí poptávka, nízké zásoby, spekulace, rostoucí ceny
- Rostoucí spotřeba energie a surovin – problematické především energetické suroviny, ropa by mohla být výhledově nahrazena plynem
- Roste poptávka rozvojových zemí – není dosažitelná stejná úroveň pro všechny